

כ"ט בתמוז התש"פ, 21.7.2020

הנדון: קריאה לפעולה בעקבות הידיעה על העברת הכספים של השר דרעי לנזקקים וביטחון תזונתי בזמן הקורונה ובזמן שגרה

אי ביטחון תזונתי - בעייה לאומית בעלת קדימות ראשונה לטיפול בבסיס התקציב לאלתר. הנסיקה בשיעורי אי הביטחון התזונתי מהווה פגיעה רב מימדית בבריאות הציבור ובעלת השלכה להגדלת שיעורי התחלואה והתמותה בישראל גם מקורונה.

מכובדי,

ישראל נמצאת בעיצומו של משבר בריאותי, כלכלי וחברתי בעקבות משבר הקורונה. נסיקת שיעורי אי הביטחון התזונתי עקב המשבר הכלכלי הדרמטי, מציפה ארגוני מזון בפניות לעזרה. ארגונים אלה אשר אינם מסוגלים לתת מענה הולם עלולים לתרום להחרפת התחלואים (לרוב המזון הנותרם הוא מזון מעובד ומזיק, בנוסף לעמותות אין גישה לכל הנזקקים, חסרים להם כלים למבחן אמצעים וקריטריונים שוויונים, אין תקציב מספק וכ"א לענות על צרכי הציבור). המשבר התזונתי, צפוי להימשך זמן רב גם לאחר תום המגפה הנוכחית, ומחייב צעדים מקצועיים ומקיפים. נתוני סקרי הלמ"ס מ-2011 ומ-2016 מצאו כי כ-20% מכלל תושבי המדינה חיו במצב של אי ביטחון תזונתי, מחציתם באי ביטחון תזונתי חמור, והמשבר הכלכלי הנוכחי מוסיף על כך אוכלוסיות חדשות. בסקר של הלמ"ס אשר בדק את החוסן האזרחי בתקופת משבר הקורונה, בקרב בני 21 ומעלה, דווחו, 14.1% המהווים כ-778 אלף איש, כי הם או אחד מבני ביתם צמצמו את כמות האוכל או הארוחות שאכלו במהלך השבוע האחרון.

לאחרונה, פורסם בעיתונות ששר הפנים אריה דרעי גייס כ-700 מיליון ש"ח למאבק באי הביטחון התזונתי שינתנו כתמיכה ישירה למשפחות שייבחרו על בסיס הנחות בארנונה. אנו מברכים על הניסיון לגייס כספים לטיפול ממוקד באי ביטחון תזונתי, אולם, חלוקה על פי הנחה בארנונה שאינה קריטריון תקף לאי ביטחון תזונתי, תביא לבזבז כספי ציבור. חלוקה כזו לא תבטיח את יעוד היוזמה, להגן על המעגלים המתרחבים של אלו שמתווספים ויתווספו למעגלי אי הביטחון התזונתי. על החלוקה להתבצע על פי קריטריונים מקצועיים: תזונתיים, כלכליים ובריאותיים המבוססים ושקופים לכול. חיוני שכל המהלך, גם (ובמיוחד) בשגרת חירום, ינוהל באופן מושכל ומתכלל על בסיס נתונים וקריטריונים אובייקטיביים ומדידים (הכוללים פרמטרים תזונתיים, בריאותיים וכלכליים) עם דגש על הנגשת סל מזון בריא בסיסי.

אי הביטחון התזונתי הינו מצב חירום אישי ולאומי הפוגע בחוסנה של המדינה

מחקרים מהעולם ומישראל לא מותירים ספק שלדפוס ולהרכב התזונה המונגשת לכלל האוכלוסייה, ובפרט לאוכלוסייה ענייה, השפעה דרמטית על הסיכון לתחלואה ועל סיבוכי הקורונה בפרט, וכמובן על בריאותן וחוסן הכללי של המשפחות,

כולל בריאות והתפתחות ילדיהן. אוכלוסיות עניות סובלות משיעורים גבוהים משמעותית של השמנה, סוכרת (כמעט פי 5 יותר מהאוכלוסייה שאינה באי ביטחון תזונתי) ומכלול תחלואים נוספים. בנוסף, לתזונה איכותית ובריאה תפקיד מכריע בהתפתחות הגופנית והקוגניטיבית של הילד החל מהתקופה העוברית ולאורך שנותיו הראשונות. נמצא כי תזונה לא מיטבית בתקופה רגישה זו קשורה בירידה משמעותית ב-IQ ובהמשך תשפיע על התל"ג של המדינה. ברור כי פגיעה בריאותית זו תהיה מנת חלקם של העניים, אך כעת גם של המתמודדים החדשים עם המשבר הכלכלי - זהו מצב חירום אישי ולאומי, של פגיעה בבריאות ובמסוגלות לצאת ממעגל העוני, כל זאת במידה שהסיוע האישי לא יקח בריאות בחשבון, ואם הפתרונות הלאומיים לא יהיו מתכללים.

לאור כל זאת, התמיכה הכלכלית באוכלוסייה באי ביטחון תזונתי צריכה להיות מוגדרת לפי סל מזון בריא בסיסי כפי שבמיזם הלאומי לביטחון תזונתי, מרבית הסכום החודשי (500 ש"ח הנטען בכרטיס רכישה) מוקדש לירקות, פירות ומוצרי מזון יבש בריאים. [מחקרים מהעולם](#) מלמדים שחלוקת כספים, ללא מנגנון המבטיח שהכסף ינותב לתמיכה ברכישת מזונות המקדמים את בריאות הנתמכים, עלולים להחריף את הסיכונים הבריאותיים והנטל על המשפחות ומערכות הבריאות והכלכלה.

סגרת חירום דורשת שינויים משמעותיים ופורצי דרך בטיפול באי ביטחון תזונתי

הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא בשיתוף איגוד רופאי בריאות הציבור ואנשי אקדמיה נוספים קוראים לממשלת ישראל לקחת אחריות על נושא אי הביטחון התזונתי במדינת ישראל, לטפל בשורש הבעיה ולהיענות מיידית לצורך באספקת מזון למשפחות נזקקות על סף רעב ובאי ביטחון תזונתי. בראש ובראשונה יש צורך להקים גוף סמכותי ובין משרדי שיתאם בין היוזמות השונות הקיימות בשטח ויקדם מדיניות המבוססת על איסוף נתונים, ניטור שוטף, וקריטריונים מקצועיים על מנת להוציא את המצויים במשבר ממעגל אי הביטחון התזונתי, התחלואה, העוני והרווחה. מהלך חיוני קריטי הינו הפיכת המועצה לביטחון תזונתי למועצה לביטחון תזונתי לאומי המקבילה למועצות לביטחון וכלכלה שפועלות במשרד ראש הממשלה, מתוקצבות ומייעצות לממשלה בשגרה וחירום.

גוף כזה צריך לפעול להוזלה לאלתר של **סל המזון הבריא הבסיסי** שהוגדר על ידי משרד הבריאות והמועצה הלאומית לביטחון תזונתי, כדי להנגיש את המזון הבריא לכל תושבי המדינה. זהו מהלך חירום לאור שיעור של מעל מיליון מובטלים, עובדים בחל"ת או עצמאים ללא הכנסות, המתווספים לכ- 20% מהאוכלוסייה שכבר סובלת מאי ביטחון תזונתי כפי שנמצא בסקרי למ"ס החל מ-2011. לפיכך בעיית אי הביטחון התזונתי הנה בעייה לאומית ראשונה במעלה. להגדלת שיעורי התחלואה והתמותה המובילים בישראל ובעולם.

למדינה כלים רבים להוזלת סל מזון מוגדר לאלתר **וחובתה לעשות זאת**, ביניהם: מע"מ דיפרנציאלי נמוך רק על סל המזון הבריא (על אף התנגדות האוצר למהלך, אנו סבורים כי בעת חירום נדרשים צעדי חירום!), הכנסת סל המזון הבריא לפיקוח לאלתר, כולל פיקוח על מחירי סל ירקות ופירות בריאים ובסיסיים, והוצאת מזון לא בריא מפיקוח, כל אלו הם צעדים שבסמכות הממשלה לבצע.

חשוב לציין כי ירקות ופירות הם המזונות הראשונים שאוכלוסייה באי ביטחון תזונתי מפסיקה לרכוש בעת מצוקה, וכי לצריכה בלתי מספקת של ירקות ופירות השלכות רב מימדית על החרפת מכלול תחלואים. בהקשר זה אנו מזכירים כי מחקרים מראים שלצריכת מזון בריא השפעה משמעותית גם על מהלך מחלת הקורונה ותוצאותיה, כאשר אחוז האנשים הסובלים ממחלות רקע הקשורות לתזונה לקויה והשמנה גבוה. לאור משבר הקורונה ברור יותר מתמיד כי אין לשלול מצב בו תידרש המדינה לסבסד מזונות בריאים בסיטואציות של עליות מחירי מזון בעיתות משבר ואסונות. מצב זה מדגים את הצורך מחויב המציאות במדיניות כלכלית וחקלאית מתאימה המשלבת בריאות וקיימות.

במקביל, יש חשיבות קריטית בהרחבה מיידית של מספר המשפחות הנתמכות בפיילוט המועצה לביטחון תזונתי מעבר ל-11 אלף, שהן בבחינת 7% מכלל המשפחות המוכרות כזקוקות לסיוע עוד טרם המשבר. כמו כן יש צורך לחזק ולהרחיב את המיזם הלאומי להזנה במוסדות החינוך לתכנית אוניברסלית לכלל התלמידים כפי שקיים בפינלנד ויפן. תכנית ההזנה בבתי ספר בישראל הינה חיונית ונולדה כחלק מהמהלך לטיפול באי ביטחון תזונתי. תכנית כזאת רלוונטית כיום עוד יותר עקב שיעור המובטלים העצום. תקצובה והערכות להפעלתה לקראת שנת הלימודים הבאה - בין אם תהיה חזרה מלאה או חלקית לכיתות - חשובה יותר מתמיד.

לאור החשיבות האדירה של שיפור הביטחון התזונתי לחוסנה הבריאותי, החברתי והכלכלי של מדינת ישראל, התרענו מבעוד מועד על הקשיים הצפויים אם לא יתוקנו החולשות שנתגלו במערכת המזון והתזונה בישראל שנחשפו במשבר הקורונה. [המלצותינו](#), שנכתבו ע"י קואליציה רחבה של מומחים מכל קצוות הציבור, העוברים למטה לביטחון לאומי, לשרים ולוועדות הכנסת הנושאים באחריות לפתור את הבעיות באופן מערכתי. ואלו נותרו עד כה ללא מענה. אנו חוזרים וקוראים לשרי האוצר, הכלכלה, החקלאות, הבריאות החינוך, הרווחה והפנים להתאחד ולייצר לאלתר מדיניות מתכללת ותוכנית אב למזון. תוכנית אב לאומית שתמגר את אי הביטחון התזונתי בישראל בעת שגרת החירום הצפויה להמשך, תחזק את החוסן הלאומי גם בעת שגרה ובמשברים הצפויים לפקוד אותנו לתקופות לא ידועות עקב משברי אקלים, אסונות, אירועי קיצון ומגפות. קולו של הציבור נשמע כיום מעל כל במה: יש הסכמה מקיר אל קיר ובכל מגזר בצורך לשיפור אמיתי ומיידי של ביטחון המזון והתזונה בישראל. במקום שליפות פופוליסטיות מזיקות, פעולה מקצועית, נתמכת ראיות, נמרצת ומשותפת של כלל נבחרי הציבור מחויבת המציאות. מנהיגות שתענה לאתגר תזכה בוודאי לתמיכה ציבורית רחבה.

בברכה (לפי סדר א"ב):

פרופ' אהרון טרואן, המכון לביוכימיה מדעי המזון ותזונה וביה"ס למדעי התזונה, הפקולטה לחקלאות מזון וסביבה ע"ש רוברט ה. סמית, האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' אייל גרוס, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת תל אביב
ד"ר אלון שפון, המחלקה לתזונה, אוניברסיטת הרווארד, יו"ר הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
ד"ר אסף צחור, אוניברסיטת קיימברידג'
ד"ר גיורא אלכסנדרון, מכון ויצמן למדע, חבר ועד מנהל, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
ד"ר דורית אדלר, דיאטנית ראשית למועצה לביטחון תזונתי, נשיאת הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
גב' דנה אפרתי, דוקטורנטית במעבדה לקיימות ומדיניות סביבתית בחוג לגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי, אוניברסיטת בן גוריון.
הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
פרופ' חגי לוי, יו"ר איגוד רופאי בריאות הציבור בישראל, בית הספר לבריאות הציבור ורפואה קהילתית של האוניברסיטה העברית והדסה ע"ש בראון
גב' טל חייקין, מנהלת הפורום לתזונה בת קיימא
ד"ר יעל קופרמן, מכון ויצמן למדע, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
ד"ר מורן בלושטיין, בית הספר למנהל עסקים, אוניברסיטת טקסס, דאלאס. הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
פרופ' נדב דוידוביץ', ראש בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון, יו"ר פורום בריאות הציבור, הר"י
ד"ר נועם צ'כנובסקי, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
פרופ' ניבה שפירא, ראש החוג למדעי התזונה מכללה אקדמית אשקלון
גב' סיון בן אברהם דוקטורנטית לאפידמיולוגיה, בית הספר למדעי הבריאות, אוניברסיטת בן גוריון, הפורום תזונה בת קיימא
ד"ר סיגל טפר, מכללת תל חי, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא
ד"ר עופר מנלדסון, הפורום הישראלי לתזונה בת קיימא

העתקים:

שר הפנים, ח"כ אריה דרעי
שר הבריאות, ח"כ יולי (יואל) אדלשטיין
שר העבודה והרווחה, ח"כ איציק שמולי
שר האוצר, ח"כ ישראל כ"ץ
שר הכלכלה והתעשייה, ח"כ עמיר פרץ
שר הביטחון, ח"כ בני (בנימין) גנץ
שר החקלאות ופיתוח הכפר, ח"כ אלון שוסטר
שר החינוך, ח"כ יואב גלנט
לכבוד סגן שר הבריאות, ח"כ יואב קיש
מנכ"ל משרד הפנים, ח"כ מרדכי כהן
מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' חזי לוי
מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, ד"ר אביגדור קפלן
מנכ"ל/ית משרד האוצר, קרן טרנר אייל
מנכ"ל משרד הכלכלה והתעשייה, דוד לפלר
מנכ"ל משרד הביטחון, אלוף במילי אמיר אשל
מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר, ד"ר נחום איצקוביץ
מנכ"ל משרד החינוך שמואל אבואב
יו"ר הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ח"כ יפעת שאשא ביטון
יו"ר ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, ח"כ חיים כץ
יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה, ח"כ מיקי חיימוביץ
מנהלת הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה, לאה גופר
ח"כ משה אבוטבול, חבר הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ אימאן ח'טיב יאסין, חבר הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ מיקי לוי, חבר הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ מרב מיכאלי, חברת הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ יוליה מלינובסקי, חברת הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ ג'אבר עסאקלה, חבר הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה
ח"כ קטי קטרין שטרית, חברת הועדה המיוחדת בעניין ההתמודדות עם נגיף הקורונה